

МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ УСТАНОВ ЯК СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ НАН УКРАЇНИ

Жукович Інна Анатоліївна,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник офісу оцінювання діяльності
наукових установ НАН України;
ДУ «Центр оцінювання діяльності
наукових установ та наукового забезпечення розвитку
регіонів України НАН України»

У Концепції розвитку Національної академії наук України (далі – НАН України, або НАНУ) на 2021–2025 роки заплановано проведення подальшої оптимізації мережі наукових установ НАН України та їхньої внутрішньої структури з урахуванням результатів оцінювання ефективності діяльності [1, с. 42].

Запроваджена, за ініціативою керівництва НАНУ, у 2016 р. «Методика оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України» [2] стала одним з найбільш успішних прикладів заходів для реформування наукової системи України в контексті процесів євроінтеграції та отримала схвальну реакцію від експертів Комісії ЄС як така, що відповідає міжнародним стандартам у галузі оцінювання наукових установ [3].

Головне завдання Методики НАНУ – оцінити ефективність діяльності установи, визначити її внесок у розвиток напряму досліджень з урахуванням особливостей та унікальності залежно від галузі науки і напрямів досліджень, а також визначити найважливіші проблеми в її роботі за допомогою «погляду зі сторони» зовнішніх експертів. Оцінювання установ відбувається раз на 5 років за інформацією, наданою за попередні 5 років.

Для отримання оперативної інформації про стан та результати діяльності наукових установ, з метою реалізації заходів, зазначених у Концепції, наразі особливо актуальним для НАНУ стає питання щодо створення єдиної інформаційної системи наукового потенціалу та результатів діяльності установ. Наявність такої системи надасть можливість здійснювати щорічний моніторинг основних характеристик діяльності кожної наукової установи та НАНУ в цілому, допоможе уникати дублювання тематики досліджень та публікацій, покращити наукові комунікації як на національному, так і міжнародному рівнях.

Щорічний моніторинг, як механізм здійснення постійного спостереження за найважливішими поточними показниками, є необхідною частиною

економічного управління в системі НАНУ, дозволить досліджувати проблеми, які виникають, визначати динаміку змін та тенденції подальшого розвитку та розробляти коригувальні управлінські дії.

Поєднання моніторингу та п'ятирічного оцінювання наукових установ успішно використовується в країнах ЄС та інших розвинутих країнах світу (наприклад, у КНР) [4] надає можливість в оперативному режимі контролювати використання бюджетних коштів. Крім цього, інформацію моніторингу використовують для коригування розподілу фінансування за результатами діяльності установ за попередній рік.

При розробці системи показників для моніторингу результатів діяльності наукових установ НАНУ необхідно враховувати зміни в тенденціях оцінювання, а саме: багатовимірність оцінювання результатів наукової діяльності; врахування різних аспектів та вкладів окремих дослідників, науково-дослідних команд та організацій у розвиток напряму науки, економіки та суспільства; врахування специфіки та унікальності установ; зниження значення кількісних показників, таких як кількість публікацій та індекс Хірша; збалансований підхід використання якісних і кількісних критеріїв оцінки наукових досліджень; визначення перспектив розвитку окремих науковців, підрозділів та установи в цілому.

Значна увага цим аспектам приділена у «Висновках щодо оцінки досліджень та впровадження принципів відкритої науки» затвердженим Радою з питань конкурентоспроможності ЄС від 10 червня 2022 р. [5] та в «Угоді про реформування оцінки досліджень» Коаліції з просування оцінки досліджень (Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA)) від 20 липня 2022 р., що встановлює уніфікований підхід до змін у практиках оцінювання досліджень, дослідників та наукових установ, з метою збільшення якості та їх кумулятивної спрямованості на кінцевий результат [6].

Впровадження інформаційної системи щорічного моніторингу дозволить генерувати необхідну інформацію для проведення п'ятирічного оцінювання діяльності наукових установ НАНУ, що скоротить для установ терміни підготовки звітних матеріалів та надасть можливість вітчизняним та іноземним експертам мати оперативний доступ до звітної інформації про їх діяльність [7].

Для установ НАНУ можна рекомендувати більше інформації про результати своєї наукової діяльності розміщати на сайті установи. Так, розміщення коротких анотацій результатів виконання науково-дослідних робіт (на українській та англійській мовах) та публікацій дозволить інфор-

мувати вітчизняне та світове наукове співтовариство, а також суспільство в цілому, про наукові досягнення установ, що відповідає концепції відкритої науки та надасть можливість залучати партнерів для співпраці.

Список використаних джерел

1. Богданов В.Л., Кубальський О.Н. Про концепцію розвитку Національної академії наук України на 2021–2025 роки. Вісник Національної академії наук України. 2021. № 12. С. 38–45. URL: <http://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/190/194>. (дата звернення: 09.11.2022).

2. Методика оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України. Затверджено постановою Президії НАН України від 15.03.2017 р. № 75, зі змінами, внесеними постановою Президії НАН України від 11.07.2018 р. № 241. URL: https://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/metodyka_text.pdf (дата звернення: 09.11.2022).

3. Peer Review of the Ukrainian Research and Innovation System. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. P. 76. URL:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/adb1f077-dedc-11e6-ad7c-01aa75ed71a1> (дата звернення: 09.11.2022).

4. Єгоров І.Ю., Жукович І.А. Розвиток підходів до оцінювання результатів діяльності науково-дослідних установ. Наука та наукознавство. 2022. № 3 (117). С. 36–50. URL: <https://doi.org/10.15407/sofs2022.03.036>

5. Reaction to the Council Conclusions on Research Assessment and the Implementation of Open Science Policies. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7043092>

6. Agreement on performing research assessment. Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA), 20 July 2022. URL: <https://coara.eu/agreement/the-agreement-full-text/>

7. Жукович І.А., Єгоров І.Ю. Еволюція методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності науково-дослідних установ в Україні. Статистика України. 2021. № 2. С. 4–15 URL: [http://doi.org/10.31767/su.2\(93\)2021.02.01](http://doi.org/10.31767/su.2(93)2021.02.01).